

אמר רבי אליעזר: אין לשד שליטה על בריה פחות מכשעורה. ואין יכול לכנף אלא בריות גדולות יותר. לכך נאמר במכת הכנים ויאמרו החרטמים אל פרעה אצבע אלקים הוא. [ולברוא אינו יכול כלל, אף לא בריות גדולות (רב פפא). וכן אין יכול להחיות המת, אבל יכול לאחז את העינים כאילו ממיתו ומחיהו – כמעשה דרב].
מעשה מכשפות נבדק על ידי מים (חיים. רש"י) – שהם נימוחים בהם.

דין שאלה בדבר שדים, האם מותר או אסור – ע' להלן קא.

דף סח

- קמז. א. מתי התירו לו חבריו לרבי אליעזר הגדול את נידויו?
 ב. ממי למד רבי עקיבא הלכות כישוף (בנטיעות קישואין ולקיטתן)?
 ג. האם יש אופן שמותר לשרוט בבשרו על המת?
 ד. באיזה אופן מותר לעשות מעשה כישוף?
- א. בשעת מיתתו של רבי אליעזר, עמד רבי יהושע על רגליו ואמר: הותר הנדר הותר הנדר. ומכאן שמי שמת בנידויו – מתירים אותו לאחר מיתה ואין צריך לסקול ארונו, וטורחים בעניני תכריכיו וקבורתו, וכן הסכימו הרמ"ה והרשב"א (ר"ן).
- ב. תחילה למד רבי עקיבא הלכות כישוף מרבי אליעזר, אבל לא סברן (= הבינן על בורין עד שנתיישבו על לבו), ושוב למד מר' יהושע וסברן.
- ג. מצינו שרבי עקיבא היה מכה בבשרו במיתת ר' אליעזר רבו, עד שדמו היה שותת לארץ. ופרשו בתוס' שמשום צערו על התורה שאבד עשה כן, ואין זה בכלל איסור ושרט לנפש...
- ד. לא תלמד לעשות... ומכשף – אבל אתה למד להבין ולהורות.
- א. דוקא לת"ח התירו, שאין לחוש שיטעה אחריהם (עפ"י המאירי. וע' אגרות משה יו"ד ח"ב קיא. וע' בלקוטי הלכות שלא מצא דין זה ברמב"ם. ולהנ"ל שמא י"ל שלכך השמיט משום שאינה הלכה לכל אלא ליחידים).
- ב. יש שהתירו מיני כישוף לצורך רפואה, כאשר התועלת מצויה על פי הנסיון (ע' בספר החינוך סב; שו"ת הרשב"א תיג; יש"ש חולין פ"ח יג).

פרק שמיני

דפים סח – סט

- קמת. א. בן סורר ומורה האמור בתורה – בן כמה הוא?
 ב. האם קטן מזריע ומוליד?